

แกะรอยไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต

ประมุข อุทัยพันธ์

พิธีหมั้น

ก่อนทำการหมั้น ก็มีคารวะจากสู่ขอกันก่อน โดยฝ่ายชายจะมอบหมายให้ญาติผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้หญิงล้วน ๆ เป็นตัวแทนไปทาบทามสู่ขอกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง เมื่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงตกลง ก็จะได้กำหนดวันหมั้น

การตอบตกลงของฝ่ายหญิงส่วนมากพ่อแม่ฝ่ายหญิงมักถือเป็นเอกสิทธิ์โดยเฉพาะ ไม่มีการขอความเห็นชอบจากบุตรสาวของตนเลย แม้แต่การบอกกล่าวให้รู้ล่วงหน้าก็ไม่เป็น เพราะถือว่าบุตรต้องอยู่ในโอวาทของพ่อแม่เสมอไปทุกประการ

เมื่อถึงวันกำหนดทำพิธีหมั้น ฝ่ายชายจะจัดเจ้าแก้ว นำขบวนแห่ขันหมากไปยังบ้านฝ่ายหญิงโดยชายผู้เป็นเจ้าบ่าวในอนาคตนั้นไม่ได้ไปด้วย ฤกษ์แห่ขันหมากใช้เวลาตอนเย็น ประมาณ ๔-๕ โมงเย็น

ความจริงไม่น่าจะเรียกว่า “ขันหมาก” ควรเรียกว่า “พานหมาก” เสียมากกว่า เพราะหมากพลูและของต่าง ๆ ที่นำไปนั้นล้วนแต่ใส่พานทองเหลืองทั้งนั้น

มีด้วยกันทั้งหมด ๓ พาน คือ พานหมากพลู พานข้าวเหนียวเหลือง และพานขนม แต่บางรายที่เป็นผู้มีฐานะดี ก็อาจจะเพิ่มพานขนมขึ้นอีกก็ได้

พานหมากพลุนั้น มีเงินสินสอดสอดใส่ไว้ได้หมากพลู เงินจำนวนนี้เรียกว่า “ลาปะซีเฆะ” หรือ เงินรองพลู สมัยก่อนเงินสินสอดหมั้นประมาณ ๑-๕ บาท แต่รายได้ที่ฐานะดีหน่อย ก็อาจจะมียแหวนทองสอดใส่ไว้ด้วย

เงินสินสอดหมั้นดังกล่าวนี้สุดแล้วแต่ฝ่ายชายจะเห็นควรมากน้อยเพียงใด ไม่มีการตกลงกันมาก่อน ถือเอาตามความนิยมที่เคย ๆ ปฏิบัติกันมาเป็นเกณฑ์ ปัจจุบันนี้เงินสินสอดหมั้นสูงขึ้นอย่างต่ำประมาณ ๔๐-๕๐ บาท

ส่วนพานขนมหมั้น ประกอบด้วยขนมก้อ (ดูปงปุดู) ข้าวพอง

และขนมก้อนน้ำตาล (ดูปงอะลูอากีเม) เป็นต้น

ขันหมากดังกล่าว ทุกพานคลุมด้วยผ้าสีสวย เป็นผ้าผืนสี่เหลี่ยมที่ทำจากเศษผ้าหลากสีชิ้นเล็ก ๆ โดยนำมาตัดเย็บสอยประกอบเป็นผืนผ้า

เมื่อขบวนขันหมากไปถึงบ้านฝ่ายหญิง เจ้าแก้วฝ่ายหญิงก็ให้การต้อนรับ เจ้าแก้วฝ่ายชายจะบอกกล่าวขึ้นว่า “วันนี้ (ชื่อเจ้าบ่าว) ได้เอาของมาหมั้น (ชื่อเจ้าสาว) แล้ว” เมื่อเจ้าแก้วฝ่ายหญิงรับของหมั้นแล้ว เจ้าแก้วฝ่ายชายจะถามต่อไปทันทีว่า “เงินหัวขันหมากนั้นเท่าไร” ซึ่งเจ้าแก้วฝ่ายหญิงต้องบอกจำนวนไป การถามและตอบเช่นนี้ ก็เพื่อเป็นการยืนยันถึงจำนวนเงินหัวขันหมากที่ได้ตกลงกันไว้เมื่อวันที่มาสู่ขอ

(เงินหัวขันหมาก แต่เดิมเรียกว่า “หะปะเฆาะ” แปลตามตัวคือ ทองเงิน หะ-ทอง แป๊ะเฆาะ-เงิน ปัจจุบันใช้คำว่า “ดูวิยะลันยอ” แปลความว่า เงินสำหรับใช้จ่าย)

จากนั้นก็เป็นการปรึกษาหารือกันถึงกำหนดวันแต่งงาน วันจัดงาน และการกินเลี้ยง และก่อนที่เจ้าแก่ฝ่ายชายจะเดินทางกลับ ฝ่ายหญิงจะนำผ้าโสร่งชาย (กาเฮงแปลก๊ะ) หรือผ้าดอกปล่อยชาย (กาเฮงบาเต๊ะลือป๊ะ) อย่างหนึ่งอย่างใด ใส่ในพานที่ใส่หมากพลูมาหมั้นนั้น ส่วนพานข้าวเหนียว เหลืองและพานขนม ก็จะได้รับขนมจากฝ่ายหญิงใส่พานเช่นกัน เพื่อนำกลับไปเป็นการตอบแทนให้แก่ฝ่ายชาย

ระยะเวลาที่หมั้นกันไว้ก่อนแต่งงานนั้น ไม่นานเป็นปีเป็นเดือนอย่างซ้ำประมาณไม่เกิน ๒ สัปดาห์

ปัจจุบันนี้ พิธีหมั้นได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง นับตั้งแต่การเปิดโอกาสให้บุตรสาวได้รับรู้ และ

พิจารณาตัดสินใจในการมาสู่ขอของชาย ไม่เป็นแบบ “จับคลุมถุงชน” เหมือนแต่ก่อน ด้านขันหมากที่ใช้พาน ส่วนมากเปลี่ยนเป็นใช้ถาดแก้ว หรือถาดพลาสติกแทน ผ้าสีคลุมพานก็เปลี่ยนเป็นกระดาษแก้ว หรือกระดาษพลาสติก ห่อหุ้มถาด ผูกมัดด้วยริบบิ้น

พิธีแต่งงาน

วันประกอบพิธีแต่งงาน

ถึงกำหนดวันแต่งงาน โดยถือฤกษ์ ๔-๕ โมงเย็น เป็นกำหนดเวลาที่ขบวนเงินหิ้วขันหมากต้องเดินทางไปยังบ้านเจ้าสาว ขบวนดังกล่าวนี้ประกอบด้วย เจ้าบ่าว เพื่อนเจ้าบ่าว และญาติผู้ใหญ่ประมาณ ๕-๖ คน การไปคราวนี้ไม่มีข้าวของอะไรต้องนำไป นอกจากเงินหิ้วขันหมาก ซึ่งใส่ไว้ใน

ขันทองเหลืองใบเล็ก ๆ ห่อหุ้มด้วยผ้าเช็ดหน้า ให้เจ้าบ่าวถือไป และกล้วยพันธูปี้ เช่น กล้วยหอมอีก ๒-๓ หวี เท่านั้น

ขณะเดียวกัน ทางบ้านเจ้าสาวก็เตรียมการต้อนรับ โดยเชิญโต๊ะอิหม่ามเป็นประธานในพิธีประกอบการแต่งงาน พร้อมด้วย กอเด็บและผู้ทรงคุณธรรมอีก ๑ คน เพื่อเป็นสักขีพยาน ผู้ทรงคุณธรรมดังกล่าวนั้น จะเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือบุคคลอื่นใดก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า คน ๆ นั้นต้องเป็นที่ยอมรับนับถือกันว่า เป็นคนดีมีศีลสัตย์

เมื่อขบวนเงินหิ้วขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาวก็ให้การต้อนรับ โอกาสนี้เจ้าบ่าวต้องส่งมอบห่อเงินหิ้วขันหมากให้กับโต๊ะอิหม่าม เพื่อโต๊ะอิหม่ามได้ตรวจนับให้เกิดความถูกต้องครบถ้วนและควบคุมเงินหิ้วขันหมากนั้นไว้

จากนั้นก็มีการร่วมรับประทานอาหารกัน สำหรับตัวเจ้าสาวนั้น เก็บตัวอยู่แต่ในห้องหรือในครัวเท่านั้น

หลังจากการเลี้ยงอาหารผ่านไปแล้ว เจ้าบ่าวก็ไปนั่งจัดสมาธิลงตรงเบื้องหน้าโต๊ะอิหม่าม สถานที่นั่งก็คือพื้นห้อง เพียงแต่ปูเสื่อรองรับเท่านั้น โอกาสนี้พ่อของเจ้าสาวก็ตรงไปหาเจ้าสาว ซึ่งอยู่ในห้องหรือในครัว เพื่อบอกให้ลูกสาวรู้เรื่องการแต่งงาน และเพื่อรับคำยินยอมจากลูกสาวด้วย เช่นกล่าวว่า “พ่อจะให้ลูกแต่งงานกับ (ชื่อเจ้าบ่าว) ลูกจะยินยอมหรือไม่”

การถามและตอบระหว่าง พ่อลูกนี้ จำต้องมีพยาน ๒ คนรับ ฟังอยู่ด้วย ก็คือคอยเตือนผู้ทรง คุณธรรมนั่นเอง ซึ่งไปขึ้นแอบฟัง อยู่ใกล้ ๆ ฝากันห้อง หรือมัน กั้น เมื่อผู้เป็นเจ้าของตอบรับยิน ยอม ก็จะได้ดำเนินพิธีขั้นต่อไป แต่ถ้าไม่ยินยอม ก็จะต้องอาศัย ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง อาจจะเป็น ย่า ยาย หรือญาติอื่นใดก็ได้ ที่ สามารถอ่อนวอนเกลี้ยกล่อมจิตใจ สาว ซึ่งก็มักจะยกเอาบุญคุณของ พ่อแม่มาเป็นข้ออ้างจนกระทั่ง สาวใจอ่อน ยอมรับการเข้าพิธี แต่งงาน

เมื่อตกปากคกกำยินยอม ซึ่งพยานสองคนรับทราบด้วยแล้ว ก็ดำเนินการขั้นต่อไป โดยพ่อของ เจ้าสาวมา "วอเกล" กับโต๊ะอิหม่าม วอเกล คือ การกล่าวมอบ หมายให้โต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ประกอบ พิธีแต่งงาน เพราะตามหลักศาสนา อิสลามได้บัญญัติไว้ว่า บิดาจะต้อง เป็นผู้จัดการแต่งงานให้บุตรสาว ของตน แต่เมื่อผู้เป็นบิดาไม่มีความ รู้ความเข้าใจในพิธีปฏิบัติ ก็ให้มอบ หมายให้ผู้อื่น ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติแทน

จากนั้นก็มีการ "บาจอกูรู ตีเบาะห์"

บาจอกูรูตีเบาะห์ คือ การ ท่องหรืออ่านศาสนบัญญัติตาม แบบฉบับ ที่เกี่ยวกับการแต่งงาน การ บาจอกูรูตีเบาะห์นี้ มัก จะเป็นหน้าที่ของคอยเตือน (คอยเตือน คือ ผู้บรรยาย, ผู้กล่าวสั่งสอน) แต่ถ้าคอยเตือนหรืออ่านไม่ได้ ก็ให้เป็นหน้าที่ของโต๊ะอิหม่าม หรือผู้หนึ่งผู้ใดที่มีความรู้ความ

สามารถท่องหรืออ่านได้ปฏิบัติแทน ซึ่งตามปกติเป็นการท่องปากเปล่า แต่ถ้าไม่สามารถจดจำข้อความได้ โดยตลอด ก็ให้กล่าวออกอ่าน ได้

จบการ บาจอกูรูตีเบาะห์แล้ว โต๊ะอิหม่ามก็ยื่นมือ ไปจับปลาย นิ้วมือของเจ้าบ่าว นิ้วหนึ่งนิ้วใด ก็ได้เพียงนิ้วเดียว พร้อมกับเริ่ม ประกอบพิธีแต่งงานให้โดยการ กล่าว

สมมติว่า เจ้าบ่าวชื่ออับดุล เลาะห์ เจ้าสาวชื่อฮาดีมาะ ซึ่งเป็นบุตรสาวของนายมุฮัมมัด แต่ง งานกันด้วยเงินหัวขันหมากจำนวน ๑๓๗ บาท

โต๊ะอิหม่ามก็จะกล่าวดังนี้

"ชา.อับดุลเลาะห์ อาภูมิกะห์ อาคันตีเคา บารวอเกลวอลีบาเปาะ ญอ อาคันตาคูตัจจนฮาดีมาะ เป็น ตีมุฮัมมัด อีชีกะห์เร็นชะบาญาะ ญอ สะราโต๊ะตัมอูโละตุโยะโกะ ตูนา" แปลความว่า "อา...อับดุล เลาะห์ ฉันได้รับมอบหมายจากพ่อ (ของเจ้าสาว) ให้ฉันจัดการแต่งงาน เชอกับฮาดีมาะ บุตรสาวของมุฮัมมัด ด้วยเงินหัวขันหมากจำนวน ๑๓๗ บาท ตูนา"

คำว่า "ตูนา" เป็นทำนอง คำสั่งให้เจ้าบ่าวกล่าวคำตอบรับ

เมื่อโต๊ะอิหม่ามกล่าวมาจน กระทั่งถึงคำ ตูนา ซึ่งคำนี้กล่าว ลากเสียง พร้อมกับบีบปลายนิ้ว มือเจ้าบ่าวที่ได้จับถือไว้ เพื่อเป็นการเตือนสำนึก เพราะเจ้าบ่าวต้อง รีบกล่าวตอบรับโดยเร็ว อย่าให้ ทันสิ้นเสียง ตูนา

เจ้าบ่าวต้องกล่าวตอบรับ ตามแบบฉบับ ดังนี้

"อากูตรีอมิกะห์ญอ คัจจัน อีชีกะห์เร็นชะบาญาะคะรีชีโยะ อีตู" แปลความว่า "ฉันยอมรับการ แต่งงาน ตามจำนวนเงินหัวขันหมาก ดังกล่าวแล้ว"

เมื่อเจ้าบ่าวกล่าวจบ สักซี พยานทั้งสองอันได้แก่คอยเตือนกับ ผู้ทรงคุณธรรม ก็กล่าวถามบรรดา ผู้มาร่วมงานแต่งงาน ซึ่งนั่งเรียง รายกันอยู่ภายในห้องนั้นว่า "ใช้ ได้ไหม" อันเป็นคำถามที่หมายถึง คำกล่าวของเจ้าบ่าวนั้นถูกต้อง หรือเปล่า ถ้าผู้ชุมนุม ณ ที่นั้นรับว่า "ใช้ได้" ก็เป็นอันสิ้นสุดขั้นตอนนี้ ในตอนนี้ แต่ถ้ามีเสียงออกมาว่า "ยังใช้ไม่ได้" โต๊ะอิหม่ามและ เจ้าบ่าวก็ต้องเริ่มการกล่าวซ้ำกัน ใหม่ จนกว่าจะมีการยอมรับจากผู้ ร่วมชุมนุมว่า เป็นการถูกต้องแล้ว จากนั้น คอยเตือนหรือโต๊ะอิหม่าม ก็ "บาจอกูรู" หรือ "บาจอกออล" คือ กล่าวคำขอพรจาก พระผู้เป็นเจ้า ตามแบบฉบับใน ศาสนบัญญัติ

จบแล้วเจ้าบ่าวก็ "บารียะบะห์ ชาสาม" คือ การทำความเคารพต่อ โต๊ะอิหม่ามและทุก ๆ คนที่อยู่ ณ ที่นั้น ด้วยการจับมือ หลังจากนั้น ทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายเจ้าบ่าวและ เจ้าสาว ก็ออกเงินฝ่ายละเท่า ๆ กัน มอบให้โต๊ะอิหม่ามเป็นค่า "อูเฝ้าะ นิกะห์" คือ เงินสมนาคุณที่ได้ ประกอบพิธีแต่งงานให้พร้อมกับ กล้วย ๒-๓ หวี ที่ฝ่ายเจ้าบ่าวได้ เตรียมมา จำนวนเงินและกล้วย ดังกล่าวนี โต๊ะอิหม่ามจะแบ่งให้ สักซีพยานทั้งสอง คือ คอยเตือนและ ผู้ทรงคุณธรรม ไปตามสัดส่วน พร้อมกับมอบเงินหัวขันหมาก

ที่ควบคุมไว้ ให้พ่อแม่เจ้าสาวรับ
เอาไป

การประกอบพิธีแต่งงานสิ้น
สุดลงเพียงเท่านี้ เจ้าบ่าวก็นำขบวน
กลับบ้านของตน

มีข้อน่าสังเกตว่า ในการ
ประกอบพิธีแต่งงาน เจ้าสาวไม่ได้
ร่วมในพิธี ได้แต่แอบซ่อนตัวอยู่
ในห้องหรือในครัวเท่านั้น

สำหรับเงินหัวขันหมาก
ต้องมีจำนวนเป็นเลขคู่เสมอไป
จะเป็น ๑ ๓ ๕ ๗ หรือ ๙ เลขหนึ่ง
เลขใดก็ได้

ปัจจุบันการปฏิบัติตามพิธี
การได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น
เงินหัวขันหมากกลับนิยมใส่ขันเงิน
หรือขันโลหะคล้ายเงินใบโต ๆ
แทนการใช้ขันทองเหลืองใบเล็ก ๆ
การห่มห่อก็ใช้กระดาษแก้วหรือ
กระดาษพลาสติกผูกกับริบบิ้นแทน
สักขีพยานในการแอบฟังคำยินยอม
ของเจ้าสาว ก็กระทำกันอย่างเปิดเผย
การจับและบีบปลายนิ้วมือเจ้า
บ่าว ก็ไม่ค่อยกระทำกัน ตลอดทั้ง
อัตราค่าสมนาคุณประกอบพิธี
ซึ่งสมัยก่อนเพียง ๑-๕ บาท ก็
เปลี่ยนเป็นเรือนร้อย เงินหัวขัน
หมากเดิมเพียงเรือนสิบเรือนร้อย
ก็เป็นเรือนพันเรือนหมื่น สูงขึ้นไป
ตามกระแสค่าน้ำเงินในยุคปัจจุบันนี้

**ปาเต๊ะมาแกปูโละ-เชิญชวน
กินข้าวเหนียว (กินเลี้ยง)**

**ปาเต๊ะบลามาอะ-เชิญชวน
เข้าขบวนแห่**

หลังจากประกอบพิธีแต่งงาน
ผ่านพ้นไปแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิงก็
เริ่ม “ปาเต๊ะมาแกปูโละ” คือ
บอกกล่าวเชิญชวนกินข้าวเหนียว

“กินข้าวเหนียว” หรือเรียก
สั้น ๆ ว่า “กินเหนียว” คือการกิน
เลี้ยงเนื่องในงานพิธีมงคล เช่น
พิธีแต่งงาน พิธีเข้าสูหนัด เป็นต้น

การเชิญชวนกระทำกันด้วย
วาจา บอกกล่าวในหมู่ญาติพี่น้อง
และเพื่อนฝูง พร้อมกับการขอร้อง
ให้ญาติและเพื่อนฝูงนั้น ได้นำ
สมัครพรรคพวกไปร่วมด้วย เท่าที่
สามารถจะชักชวนกันไปได้ ซึ่งบาง
รายก็ชักชวนกันไปเพียง ๒-๓
คน แต่บางรายที่เป็นผู้กว้างขวาง
ก็สามารถคุมสมัครพรรคพวกไป
ร่วมงานได้นับเป็นสิบ ๆ คนก็มี
สมัครพรรคพวกที่ไปนั้น
ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่รู้จักกับเจ้า
ของงาน จะเป็นใครก็ได้ การไม่รู้
จักกับเจ้าของงานนั้น ไม่ใช่เรื่อง
สำคัญ สำคัญอยู่ที่ว่า ชินดีร่วมไป
กับผู้ชักชวนหรือไม่เท่านั้น

เจ้าของงานรายใดที่มีแขก
หรือมาร่วมงานมาก จะเกิดความ
ภาคภูมิใจ ถือเป็นเรื่องของความ
มีหน้ามีตา จำนวนเงินที่ได้รับเป็น
การตอบแทนจากการกินเลี้ยงนั้น
จะมากน้อยเพียงใด ไม่เป็นเรื่องที่
ต้องนำมาคิด เพราะอาหารที่นำมา
เลี้ยงแขกนั้น ส่วนมากเป็นผลผลิต
ของเจ้าของงานเอง เช่น ข้าวสาร
ข้าวเหนียว เนื้อวัว เนื้อควาย
 เป็นต้น จะจับจ่ายซื้อหากก็เพียง
เครื่องปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น
ฉะนั้น จึงไม่ถือเป็นเรื่องของการ
หรือขาดทุน หากแต่คิดเพียงว่า
ผลได้พอจะสมดุลกับผลจ่ายหรือ
ไม่เท่านั้น

ความจริงที่เรียกว่า มาแก
ปูโละ หรือ กิน(ข้าว)เหนียวนั้น
จะเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะ

อาหารที่จัดเลี้ยงแขกนั้น น้อยนัก
จะมีข้าวเหนียวปะปน ส่วนมาก
เป็นข้าวเจ้าและกับข้าว และที่นิยม
กันทั่ว ๆ ไปก็คือ ข้าวสวยกับแกง
เนื้อวัวหรือเนื้อควาย แต่บางราย
อาจจะเพิ่ม “อาจวด” ซึ่งทำจาก
แตงกวาหรือลูกกล้วยตานีอ่อน ๆ
แกล้มแก้เลี่ยน หรือบางรายก็มี
น้ำบูดูสดแถมให้ด้วย สิ่งที่สำคัญ
อย่างหนึ่ง ที่แทบทุกงานจะขาด
เสียมิได้ ก็ได้แก่ “ซามาลาดอ”
คือ พริกสดตำลูกกับเกลือป่น
นั่นเอง

การกินเลี้ยงจะแยกกันคนละ
ส่วนระหว่างหญิงกับชาย ไม่ปะปน
กัน ถ้าเลี้ยงกันบนเรือนทั้งหมด
หากไม่มีฝากระบังห้อง ก็ต้องใช้
ม่านกันบัง หากบนเรือนไม่กว้าง
ขวางพอ ก็จะปลูกปะรำอย่างง่าย ๆ
ไว้ด้านหน้าหรือด้านข้างของตัว
เรือน ภายในปะรำก็จัดทำที่นั่งและ
ที่วางอาหาร ด้วยการปักเสา วาง
คานแล้วใช้แผ่นกระดานปูเรียบ

ภายในปะรำดังกล่าวนี้ เป็น
สถานที่รับเลี้ยงเฉพาะแขกผู้ชาย
เท่านั้น ส่วนแขกผู้หญิงก็ใช้สถานที่
บนเรือนตามเดิม

การบริการอาหารสำหรับ
แขกผู้ชาย มีชายเป็นผู้บริการ ฝ่าย
พวกแขกผู้หญิง ก็มีหญิงบริการ
ไม่ปะปนกัน

อาหารที่จัดบริการนั้น จัด
เป็นสำหรับเฉพาะกับข้าว เรียกว่า
“อี่แคะ” ใส่ถาดแล้วนำไปยกออก
วางบนโต๊ะ หรือบนพื้นที่แขกนั่ง
ล้อมวงอยู่ ส่วนข้าวจะยกไปวาง
เป็นจาน ๆ ต่างหาก อี่แคะหนึ่ง ๆ
หรือสำหรับหนึ่ง ๆ ร่วมรับประทาน
กันได้ ๔-๕ คน

กำหนดเวลาของการกินเลี้ยงนั้น จะเริ่มตั้งแต่เที่ยงวัน ไปจนถึงเที่ยงคืน ไครมาก่อนก็กินก่อน ไครมาหลังก็กินหลัง กินแล้วก็มอบเงินเป็นการตอบแทนให้แก่เจ้าของงาน ตามแต่จะเห็นสมควร แล้วทยอยกันกลับ

มีอยู่บ้างเหมือนกันที่ผู้เป็นแขกไม่ได้ให้เงินเป็นการตอบแทน แต่จะให้ผ้าดอก (กาเฮงลือปีะ) แทนเงิน...นี่หมายถึงการปฏิบัติของแขกผู้ชาย

ส่วนแขกผู้หญิงนั้น มักไปร่วมงานเลี้ยงด้วยการนำข้าวสารใส่หม้อหิ้วติดตัวไปด้วย เพื่อเป็นการช่วยเหลือเจ้าของงานทางหนึ่ง สำหรับการตอบแทนด้วยเงินตรา นั้น ก็มีเช่นกัน

ก่อนที่แขกจะกลับ เจ้าของงานบางรายยังมีการตอบแทนให้แขกอีก เช่น ข้าวเหนียวคนละห่อ หรือเนื้อวัวสดคนละชิ้น (พอแคง)

นี่คือลักษณะของการ กินเหนียว หรือ มาแกปูโละ

ในโอกาสที่ฝ่ายหญิง ปาเต๊ะ มาแกปูโละ นี้ ฝ่ายชายก็ ปาเต๊ะ บลาเมาะ คือ การบอกกล่าวเชิญชวนเจ้าชบวนแห่เจ้าบ่าว เพื่อไปยังบ้านเจ้าสาว ในวันที่ฝ่ายเจ้าสาวจัดงานเลี้ยงแขก ซึ่งวันดังกล่าวนี้เรียกกันว่า "วันกะคูตี" หรือ "วันจัดงาน"

ปัจจุบัน การปาเต๊ะมาแกปูโละ ไม่ค่อยกว้างขวางเหมือนอย่างแต่ก่อน เพราะเจ้าของงานไม่ค่อยกล้าเสี่ยงต่อการขาดทุน เนื่องจากอาหารต่าง ๆ มักจะได้มาจากการซื้อหามาจกกว่าจะเป็นผลผลิตของตนเอง จึงเกิดความจำเป็นที่จะ

ต้องเลือกเชิญชวนเป็นการเฉพาะ และในจำนวนเฉพาะนี้มักมีข้าราชการได้รับเกียรติร่วมด้วย ซึ่งเจ้าของงานมักมั่นใจว่า แม้จะจัดอาหารให้เป็นพิเศษด้วยต้นทุนสูงเพียงไร ก็ย่อมไม่มีการขาดทุน

ในด้านอาหารก็รู้สึกว่าจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง นอกจากแกงเนื้อวัวซึ่งเป็นแกงหลักแล้ว ก็มีอาหารอื่น ๆ อีก เช่น ผัดเส้นแกงร้อนกับแตงกวาหรือหอมใหญ่ ผัดเนื้อหรือกึ่งกับกะหล่ำปลี ชุปเนื้อบางรายมีน้ำพริกผัดจิ้มเสียดด้วยโดยเฉพาะน้ำพริกนั้น นับเป็นอาหารใหม่ที่ไทยมุสลิมให้ความสนใจไม่น้อย เพราะแต่ก่อนร้อนซะไร ไม่นิยมในการใช้กะปิปรุงอาหาร แม้ว่าไทยมุสลิมจะอยู่ในฐานะผู้ผลิตกะปิเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ก็เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเท่านั้น มิใช่เพื่อการบริโภคของตนเอง สิ่งที่ดินบริโภคนั้นก็คือ น้ำบูดู

นอกจากอาหารคาวแล้ว บางรายยังมีอาหารหวานแยมให้อีกด้วย เช่น ข้าวเหนียวทุเรียน ข้าวเหนียวน้ำแกงไข่ วน เป็นต้น

วันกะคูตี-วันจัดงาน

วันกะคูตี คือวันที่ฝ่ายเจ้าสาวจัดงานเลี้ยงแขกหรือ และต้อนรับขบวนแห่เจ้าบ่าว

ขบวนแห่เจ้าบ่าวจัดเป็นขบวนแห่มโหฬาร บางรายมีช้างเข้าร่วมขบวนด้วย ช้างของที่นำไปกับขบวนประกอบด้วย พานบายศรีพลู ซึ่งเรียกกันว่า "บุงอซีเมาะ" (บุงอ - ดอกไม้ ซีเมาะ - พลู) จำนวนตั้งแต่ ๓ พาน ถึง ๕ พาน (ส่วนมากมักมี ๕ พาน) แต่ละพาน

เรียงชั้นพลูไม่เท่ากัน พานใหญ่หรือพานเอก มีชั้นพลู ๘ ชั้น ถัดไป ๗ ชั้น และ ๕ ชั้น ชั้นพลูดังกล่าวนี้ ถือเลขคู่เป็นสำคัญ ไม่เรียงชั้นเป็นเลขคู่

พานบายศรีพลู เป็นพานทองเหลืองขนาดใหญ่ ลักษณะปากกว้าง ก้นตื้นและแบนราบ แต่ละพานถูกทูนอยู่เหนือศีรษะของสตรีผู้มีรูปร่างก่อนข้างสวยงาม ซึ่งแต่งกายตามแบบฉบับที่นิยมกันว่าเด่น คือนุ่งผ้าโสร่งบาเต๊ะ สวมเสื้อบานง ดิดกระดุมทอง ๓ เม็ด มีผ้ากลีบคล้องคอปล้อยชายลงข้างตัวทั้งสองข้าง

ผ้าโสร่งบาเต๊ะ ซึ่งบางที่ก็เรียกว่า "บาเต๊ะยาวอ" เป็นผ้านุ่งสำหรับสตรี กล่าวกันว่า เป็นผ้าที่ทำมาจากชวา หรือประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบันนี้ (ยาวอ-ชวา)

เสื้อบานง เป็นเสื้อรัดรูปแขนยาวหรือแขนสามส่วนทรงกระบอก ผ่าอกตลอด ดิดด้วยกระดุมเป็ก ชายเสื้อส่วนล่างต่ำกว่าสะเอว ผายออกเล็กน้อยพอคลุมเนินตะโพก

กระดุมทอง คือกระดุมที่ทำด้วยแผ่นทองคำ ทรงกลมแบน รูปของกระดุมคล้ายลักษณะดอกไม้บาน ด้านในของกระดุมทำเป็นเข็มซ่อนปลายสำหรับกลัดติดเสื้อแต่ละช่วงของกระดุมทั้งสามเม็ด มีสร้อยทองคำเส้นเล็ก ๆ ๑ เส้น เชื่อมโยงห้อยระย้าจากกระดุมเม็ดหนึ่งไปยังอีกเม็ดหนึ่ง

ผ้ากลีบง. คือผ้าสำหรับใช้คลุมศีรษะ ผ้านี้โดยทั่วไปเรียกว่ากาเฮงลือปีะ เป็นผ้าอเนกประสงค์ เช่นเดียวกับผ้าขาวม้า การที่เรียก

ว่า กาเสงกลอง นั้น เรียกตามลักษณะการใช้คลุมศีรษะ แต่ในกรณีพานบายศรี ย่อมไม่สามารถคลุมศีรษะได้ จึงเปลี่ยนใช้กลองคอกแทน

นอกจากพานบายศรีพลูดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีพวกขนม ข้าวเหนียวเหลือง น้ำตาลทราย หรือข้าวเหนียวหวาน ใส่หม้ออะลูมิเนียมหิ้วไปด้วย ซึ่งก็ใช้สตรีเป็นผู้หิ้วไปเช่นกัน

สำหรับพวกผู้ชาย ก็เพียงแต่เดินรั้งท้ายขบวนไปพร้อมกับเจ้าบ่าว

การแต่งกายของเจ้าบ่าวจะเฉิดฉายเป็นพิเศษ ประกอบด้วย การนุ่งผ้าโสร่งเปลือย สวมเสื้อบายตะโละบลางอ สีระชะงักโกนเสียดสีเกล็ดตามความนิยม ก็สวมด้วยชอกเกะสีดำ

ผ้าโสร่งเปลือย คือผ้าโสร่งสำหรับผู้ชายนุ่ง ลักษณะสอดสีเป็นตาสี่เหลี่ยมทั้งผืน ไม่เป็นดอกดวง

เหมือนโสร่งของสตรี โสร่งดังกล่าวนี้กล่าวกันว่า เดิมเป็นสินค้ามาจากประเทศอินเดีย

เสื้อ บายตะโละบลางอ คือเสื้อที่มีลักษณะคล้ายเสื้อกุยเฮงของจีน หรือเสื้อม่อฮ่อมของไทยทางภาคเหนือ เป็นเสื้อแขนกว้างยาวถึงข้อมือ คอกกลมไม่มีปก ผ่าอกเพียงครึ่งอก ติดกระเป๋าด้านหน้าตรงชายเสื้อส่วนล่างสองข้างตัวข้างละกระเป๋าคู่

ชอกเกะ คือหมวกทำด้วยผ้าเนื้อดี หรือผ้ากำมะหยี่ ลักษณะคล้ายหมวกหนืบ (ไทยพุทธท้องถิ่นเรียกหมวกชนิดนี้ว่า หมวกแขก)

ต่างคนต่างแต่งกายอย่างประณีตบรรจง สมกับที่ไปในงานมงคล จะขาดเพียงสิ่งหนึ่งซึ่งทุกคนไม่ยอมรับเข้าอยู่ในความนิยม สิ่งนั้นคือ รองเท้า ทุกคนไม่สวมรองเท้า

ขบวนแห่เจ้าบ่าวจะเริ่มออกจากบ้าน โดยถือฤกษ์เวลาเย็นใกล้

ค่ำ (เกี่ยวกับฤกษ์นี้ รู้สึกว่าไม่ว่างานอะไร พิธีอะไร จะมีอยู่เพียงเวลาเดียว คือเวลาตอนเย็นเท่านั้นที่ถือเป็นเวลาแห่งฤกษ์ดี)

เมื่อขบวนถึงบ้านเจ้าสาวก็เป็นช่วงเวลาเดียวกันที่กำลังเอิกเกริกด้วยสรรพเสียงต่าง ๆ และกลองล่ำด้วยฝูงชนที่มาร่วมทำงานและกินเลี้ยง

เสียงดนตรีที่ประโคม อันได้แก่ฆ้องและกลองแขกดังกระหึ่มภายในบริเวณบ้าน เสียงแม่ครัวโขลกน้ำพริกและคูดกัณในครีวเสียงพ้อกรวดดไม้ฝ่าฟันเพื่อใช้หุงข้าวต้มแกง ซึ่งการหุงต้มกระทำกันบนพื้นดินในบริเวณบ้าน เสียงเจี๊วจ้าวของเด็ก ๆ ที่วิ่งไล่จับกันอย่างสนุกสนาน เสียงภาชนะกระทบกันเสียงจ๊อกแจ้กจอบแจของแขกหรือที่มาร่วมงาน เหล่านี้นับเป็นเสียงที่สร้างความครึกครื้นเป็นอย่างดี ท่ามกลางแสงไฟแสงคบและแสงตะเกียง ที่ปักหรือแขวนอยู่หลายแห่งภายในบริเวณงานนั้น

ขบวนเจ้าบ่าวจะมาหยุดลงตรงหน้าบ้านไคบ้าน โอกาสนี้ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าสาว ซึ่งเป็นผู้หญิง อาจจะเป็นย่าหรือยายคนหนึ่งคนใด เป็นผู้เดินลงบันไดไปจูงมือเจ้าบ่าวขึ้นบนเรือน แล้วนำตัวเข้าไปในห้องเจ้าสาวทันที เพื่อทำพิธี "กินสมานัง" ค่อยไป ส่วนผู้ร่วมขบวนมานั้น ก็ได้รับการต้อนรับด้วยการเลี้ยงอาหาร และสนทนาปราศรัยกันอยู่ภายนอกห้อง

ปัจจุบัน พิธีปฏิบัติช่วงนี้เปลี่ยนแปลงไปมาก พานบายศรีพลุมักจะจัดทำพอเป็นพิธี ขาดความวิจิตรบรรจง การแต่งกายของ

เจ้าบ่าวและผู้เข้าขบวน ก็เป็นไปตามแบบสมัยนิยมในยุคปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ ความสนุกครึกครื้นจากงานในยามค่ำคืน ก็ค่อยหดหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นชนบท แม้ปัจจุบันนี้ไฟฟ้าเข้าไปอำนวยความสะดวกสว่างให้แล้วก็ตาม แต่ในด้านจิตใจและความเป็นอยู่ กลับเสมือนความมืดที่เข้ามาบดบังแสงสว่างไปเสียแทบหมดสิ้น ทำให้บรรยากาศของ วันกะดุมมี ผิดไปกว่าสมัยก่อนมิใช่น้อย

กินสมำงัด-กินเพื่อความเป็นสิริมงคล

ภายในห้องของเจ้าสาว ที่เจ้าบ่าวถูกญาติผู้ใหญ่จูงมือเข้าไปนั้น ก็ปรากฏตัวเจ้าสาวแต่งกายอย่างเรียบร้อยสวยงามรออยู่ก่อนแล้ว โดยนั่งอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ซึ่งมีเสื้อปูรอง และมีต้นผ้าไหมปูทับบนเสื้ออีกชั้นหนึ่ง

เบื้องหน้าแคร่นั้น มีฉาดวางอยู่ ๒ ใบ ใบหนึ่งใส่ข้าวเหนียว-เหลือง-แดง-ขาว ข้าวเหนียวแต่ละสีไม่คละกัน แต่น้ำแต่ละสีมาประกอบกัน มีลักษณะเหมือนกลีบ ๓ กลีบประกอบกันเป็นพุ่มเหมือนพุ่มดอกไม้ที่ประดับในพาน พุ่มข้าวเหนียวดังกล่าวนี้ เป็นพุ่มใหญ่ สูงประมาณ ๑ ศอก บนยอดของพุ่มมีไข่เป็ดหรือไข่ไก่ที่ต้มแกะเปลือกออกหมดแล้ว วางกดแนบเนื้อข้าวเหนียวเป็นจุดยอดอยู่ ๑ ฟอง

ตรงรอยประกอบของข้าวเหนียวแต่ละสี มีชิ้นเนื้อไก่เคี้ยวซึ่งฉีกเป็นชิ้นยาว ๆ แปะติดไว้รอบ ๆ พุ่มข้าวเหนียว มีไข่ต้มย้อมสีแดงทั้งเปลือกที่เสียบด้วย

ไม้ บักประดับพุ่มเป็นจำนวนมาก ฟอง

ไข่ต้มย้อมสีแดงนี้ มีการประดิษฐ์ประคอยให้ดูสวยงามด้วย โดยเสียบไม้ไผ่ที่เหลาแล้ว เข้าตรงกึ่งกลางตามความยาวของฟองไข่ จนทะลุเปลือกไข่ไปโผล่ปลายอีกด้านหนึ่ง ประดับปลายก้านไม้ที่โผล่ด้วยกระดาษสีที่ตัดเป็นริ้ว ๆ พันรอบก้านไม้ประมาณ ๒-๓ รอบ แต่งปลายริ้วให้กลี้ออก ลักษณะคล้ายลูกสับปะรด อีกด้านหนึ่งของไข่ คือด้านที่เริ่มเสียบไม้เข้าไป ครั้งแรกนั้น ก็ตัดกระดาษสีเป็นแถบเล็ก ๆ พันไว้เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลุดเลื่อนของไข่ ไม้เสียบมีความยาวพอสมควร พอมีลักษณะเป็นค้ำจับถือได้สะดวก

ส่วนฉาดอีกใบหนึ่ง เป็นฉาดใส่ขนม มีขนมกะละแม (คอดอย) ขนมก้อ (ตุบงปุตุ) และข้าวพอง ทั้งข้าวเหนียวและขนมที่วางอยู่นี้ จัดมาเพื่อป้อนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวกิน เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งเรียกว่า "มาแกสมำงัด" หรือกินเพื่อความเป็นสิริมงคล

"สมำงัด" หมายถึงการสูบขวัญ หรือนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคล

ในเมื่อในห้องนั้นมีอยู่เพียง ๓ คน คือ เจ้าบ่าว เจ้าสาว และหญิงผู้เป็นญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว ฉะนั้น ผู้ที่ป้อนสมำงัดให้แก่คู่บ่าวสาวก็คือ หญิงผู้เป็นญาติผู้ใหญ่คนนั่นเอง

ก่อนป้อนสมำงัด ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวต้องนั่งขัดสมาธิบนแคร่ให้เรียบร้อยทั้งคู่

จากนั้น ผู้ป้อนก็ใช้นิ้วมือ

หยิบข้าวเหนียว ขึ้นไข่ต้มลูกยอดเนื้อไก่ย่าง อย่างละเล็กละน้อย พอคำ และขนมอย่างละเล็กละน้อย พอคำเช่นกัน ป้อนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวกินคนละ ๓ คำ สลับกันโดยป้อนให้เจ้าบ่าวเป็นคำแรก เจ้าสาวเป็นคำที่สอง ผลัดเปลี่ยนกันไปจนครบ ๖ คำ ก็เป็นอันสิ้นสุดเสร็จพิธีกินสมำงัด

ข้าวเหนียวและขนมที่เหลืออยู่เต็มฉาด ก็ถูกนำออกไปสู่ก้นกินยกเว้นแต่ไข่ย้อมสีแดงเท่านั้นซึ่งต้องนำไปแจกให้แก่เด็ก ๆ พวกถูกหลาน ที่มาร่วมสนุกสนามด้วยการเล่นกันอยู่ในบริเวณลานบ้าน

ปัจจุบัน การ "กินสมำงัด" กำลังกร่อน พร้อมทั้งจะสลายตัวลงไปทุกที ๆ เท่าที่ปรากฏชัดตอนรูปแบบเดิมออกไปเสียมาก

มานีบลิมา-อาบน้ำชำระมลทิน

หลังจาก กินสมำงัด แล้วญาติผู้ใหญ่ผู้หนึ่งก็ให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวผลัดเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเพื่อเตรียมอาบน้ำชำระมลทิน หรือ "มานีบลิมา" (มานี-อาบน้ำ บลิมา-ทำให้สะอาด)

คู่สมรสถูกนำออกจากห้องมาสู่นอกชาน ซึ่งมี "กูดอปานะ" หรือ ม้านั่งยาว วางอยู่หนึ่งตัว เพื่อใช้เป็นสถานที่อาบน้ำของคู่สมรส

ทั้งคู่ขึ้นไปนั่งห้อยเท้าเคียงคู่กัน เจ้าบ่าวอยู่ในชุดนุ่งผ้าดอก (กาเฮงลือปีะ) ลักษณะเช่นนุ่งผ้าขาวม้า ท่อนบนเปลือยเปล่า ส่วนเจ้าสาวนั้น อาจะอยู่ในชุดกระโจมอกด้วยผ้าถุงขาวสะอาดเพียงถุง

เดียว หรือมีจะนั้นก็อยู่ในชุดก่อน
ล้างนุ่งผ้าดังก้าว ส่วนตอนบน
ปกปิดด้วยผืนผ้าดอกพันโดยรอบ
แล้วทำเป็นกระโจมอกไว้

เบื้องหน้าข้างม้านั่งยาว มี
กระออม (บุขง) บรรจุน้ำเต็มวางไว้
๓ ใบ แต่ละใบประดับด้วยใบมะ-
พร้าวพันรอบคอ ภายในกระออม
ลอยฟ่องด้วยลูกหมาก ลูกมะพร้าว
ใบเล็ก ๆ ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นจากการ
สานด้วยใบมะพร้าวเช่นกัน

ผู้อ่านน้ำให้คู่บ่าวสาวมีเพียง
ผู้เดียว ก็หญิงผู้ป้อนสมารังต้นเอง
น้ำจะถูกตักจากกระออม
ลงสู่ขันทองเหลืองใบใหญ่ ราวรด
ศิระคู่บ่าวสาว จนหมดน้ำทั้ง
๓ กระออม

สำหรับเจ้าบ่าวนั้น ไม่เป็น
ปัญหา ต้องเปือกโงกไปทั้งตัว แต่
ฝ่ายเจ้าสาวจะมีอยู่ส่วนหนึ่งที่ไม่
เปือก ส่วนนั้น คือ ศิระชะ

เนื่องจากการกระทำพิธี
ต่าง ๆ ในวันนี้ เจ้าสาวมีส่วนเกี่ยว
ข้องด้วย ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องแต่ง
เนื้อแต่งตัว โดยเฉพาะผมเผ้ากับใบ
หน้านั้น ต้องตกแต่งกันเป็นพิเศษ
ผมยาวบรรจุเกล้ามวยอย่างสวย
งาม ประดับมวยผมด้วยสร้อย
ดอกไม้สด จำพวกดอกมะลิ ดอก
พิกุล หรือดอกกระดังงา เรือนผม
ก็เสียบแซมด้วยดอกจำปา จำปี
ประปรายพองาม ส่วนใบหน้าก็ทา
ปาก ทาแก้ม วาดคิ้วกันไร ซึ่งส่วน
ดังกล่าวนี้ หากเปือกน้ำ ก็ข้อมขุ่ม
เหยียง และที่นำวิคดอย่างยิ่งก็คือ
จะเกิดภาพใบหน้าที่ไม่น่าดูขึ้น
เพราะสีที่แต่งแต้มปาก แก้ม และ
คิ้ว เป็นสีที่ไม่ทนน้ำ จะสร้างความ
เลอะเทอะเปรอะเปื้อนให้กับใบ

หน้าได้ เจ้าสาวจึงจำเป็นต้องสรง
ส่วนนี้ไว้ ด้วยวิธีใช้ถาดใบข้อม ๆ
คว่ำวางบนศิระชะ แล้วใช้สองมือ
จับยึดขอบถาดไว้ เพื่อป้องกันถาด
เลื่อนไหล

ปัจจุบัน พิธีปฏิบัติตอนนี้
ไม่มีให้เห็นเสียแล้ว

ปลือปะหะ-เสดาะเคราะห์

เมื่อคู่บ่าวสาวอาบน้ำเสร็จ
แล้ว หญิงผู้ประกอบพิธีจะเริ่มการ
ประพรมน้ำให้แก่คู่บ่าวสาวต่อไป
น้ำดังกล่าว จะเป็นน้ำมนต์หรือน้ำ
ธรรมดาก็ได้ ซึ่งใส่ภาชนะนำมาวาง
ไว้

อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับประพรม
ได้แก่ดอกหมากทั้งหลาย ที่ตัดมา
จากกาบที่เพิ่งแตกดอกใหม่ ๆ ซึ่ง
ก้านดอกยังรวมตัวกันอยู่

วิธีปฏิบัติก็คือ สองมือจับ
ส่วนโคนของทะลายหมาก จับดอก
หมากซึ่งเป็นส่วนปลายลงในน้ำ
ยกขึ้นมาประพรมไปที่คู่บ่าวสาว
แล้วฟาดทะลายหมากเบา ๆ เข้า
กับมูมม้านั่งยาวด้านเจ้าบ่าว ๑
ครั้งเป็นครั้งแรก จากนั้นจับดอก
หมากลงไปในน้ำใหม่ เป็นครั้งที่ ๒
ประพรมคู่บ่าวสาวเช่นเดิม แล้ว
ฟาดดอกหมากเข้ากับมูมม้านั่งยาว
เช่นกัน แต่ครั้งนี้กลับเป็นมูมด้าน
เจ้าสาว จับแล้วประพรม ประพรม
แล้วฟาดสลับมูมเช่นนี้ จนครบมูม
ละ ๓ ครั้ง จึงโยนดอกหมากทั้ง
เสร็จการประพรมน้ำ ก็ถึง
การทำ "ปลือปะหะ" ซึ่งอาจจะเรียก
ได้ว่า การเสดาะเคราะห์ (ปลือปะหะ-
ปลดปลือ)

การทำ ปลือปะหะ ใช้ใบมะ-
พร้าว ๑ ใบ ดึงก้านใบทิ้ง เพื่อแยก

ใบเป็น ๒ ซีก นำมาขัดและสอด
สานให้ถี่ยพันกันหลวม ๆ โดยให้
มีปลายไหลออกมาทั้งสองข้าง ซึ่ง
ดูภายนอกจะรู้สึกว่ามี ถ้ำดึงหรือ
กระตุกปลายที่ไหลออกมาทั้งสอง
ข้างแล้ว คงกระชับการสอดสานให้
แน่นเข้า แต่ความจริง ถ้ำดึงหรือ
กระตุก ส่วนที่สอดสานนี้จะแยกตัว
หลุดออกจากกัน ลักษณะคล้าย ๆ
เงื่อนไขกระดุนนั่นเอง

เมื่อได้ชิ้นส่วนซึ่งสอดสาน
กันเสร็จแล้ว หญิงผู้ทำ ปลือปะหะ
ก็จับชิ้นส่วนนั้น แตะลงในแป้ง
ซึ่งละลายน้ำเตรียมไว้ ยกขึ้นแตะ
หน้าผากเจ้าบ่าวเจ้าสาวตามลำดับ
คนละครั้ง จากนั้นก็จับปลายชิ้น
ส่วนทั้งสองข้าง ข้างละมือ ถือไว้
พร้อมกับกล่าวว่า "ปลือปะหะ" การ
ออกเสียงคำว่า "ปลือปะหะ" นั้น
เป็นไปในลักษณะคำถาม ฝ่ายพวก
ผู้ร่วมพิธีซึ่งนั่งอยู่ ณ ที่นั้น ทุก
คนต้องกล่าวในลักษณะคำตอบว่า
"ปลือปะหะ" เช่นกัน การกล่าวใน
ลักษณะถาม-ตอบเช่นนี้ เป็นไป
๓ ครั้ง และเมื่อสิ้นเสียงตอบครั้ง
สุดท้าย ทั้งผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธี
ทุกคน ต้องออกเสียงถ่มถุยดัง ๆ
ว่า "อุย" ทันที พร้อมกับผู้ทำพิธี
จะกระซอกปลายชิ้นส่วนที่ทำ ปลือ
ปะหะ ใบมะพร้าวที่สอดสานก็หลุด
แยกตัวออกจากกัน และถูกโยนทิ้ง
ไป

พิธีเสดาะเคราะห์สิ้นสุดลง
เจ้าบ่าวและเจ้าสาวผลัดเปลี่ยน
เครื่องแต่งกาย และแยกตัวออกจาก
กัน โดยเจ้าสาวเข้าห้องหรือ
เข้าครัวต่อไปตามเดิม

ปัจจุบันนี้ การทำ ปลือปะหะ
หรือ เสดาะเคราะห์ เล็กเล็กร

ปฏิบัติไปโดยสิ้นเชิงแล้ว

มะนุง-เฝ้า

ดังได้กล่าวแล้วแต่ตอนต้นว่า ขบวนการเจ้าบ่าวมาถึงบ้านเจ้าสาว ตอนหัวค่ำ ฉะนั้น พิธีต่าง ๆ นับตั้งแต่การกินสมานัง การอาบน้ำชำระมลทิน การเสดาะเคราะห์ ก็อยู่ในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นช่วงของการกินเลี้ยงยังคงดำเนินไปตามปกติ หากแต่ดูค่อย ๆ บางคาไปตามลำดับ

นอกจากบรรดาแขกหรือทยอยกันกลับแล้ว พวกที่เฝ้าแทนเจ้าบ่าวมา รวมทั้งพวกญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงที่มาร่วมงาน ก็ทยอยกลับกลับบ้านเช่นเดียวกัน คงทิ้งไว้แต่เจ้าบ่าวกับคนเฝ้า ๑ หรือ ๒ คน นั่งสนทนาปราศรัยกับพ่อตาแม่ยายตามลำดับ

คนเฝ้าเจ้าบ่าว เรียกว่า “มะนุง” ซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงของเจ้าบ่าวนั่นเอง

ตกดึก ได้เวลาสมควรแก่การพักผ่อนหลับนอน แม่ของเจ้าสาวซึ่งตอนนี้เปลี่ยนฐานะเป็นแม่ยายของเจ้าบ่าวไปแล้ว จะกล่าวกับเจ้าบ่าวผู้เลื่อนตำแหน่งเป็นลูกเขยว่า “มวโหระดีโคละ อาแว” แปลความว่า “เข้านอนได้แล้วลูก” เป็นคำกล่าวที่แฝงด้วยความปรานี แต่เข้ทำนอง ซื่อตรงให้กระรอกซึ่งลูกเขยก็ปฏิบัติตาม โดยมุ่งตรงเข้าสู่ห้องเจ้าสาวมิชักช้า

สำหรับ มะนุง ผู้พี่เลี้ยงนั้นก็พักผ่อนหลับนอนอยู่นอกห้องเช่นเดียวกับผู้เป็นพ่อตาแม่ยายภายในห้อง ซึ่งเป็นห้องเดียวกันกับที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวกินสมานัง

นั่นเอง แคร่ตัวที่ใช้นั่ง ยังคงวางตั้งอยู่ตามเดิม จะเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ตรงที่บนแคร่นั้นถูกแบ่งตามความยาวเป็น ๒ เขต โดยใช้หมอนข้างวางไว้เป็นเส้นแบ่งเขต และมีหมอนสำหรับหนุนศีรษะเขตละ ๑ ใบ เขตหนึ่งถูกยึดครองไปแล้วโดยเจ้าสาวนอนทอดร่างอยู่อย่างสงบ คงเหลือว่างอยู่อีกหนึ่งเขต ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าเขตนี้คือเขตของเจ้าบ่าว

กติกาประเพณีได้กำหนดไว้ว่า ในสองคืนแรกของการนอนร่วมห้องกันนั้น ห้ามการล่วงล้ำเขตและการล่วงเกินทั้งทางกายและวาจา ก็จะร่วมรสนันทนาหรือพูดคุยกันไม่ได้ ต่างคนต่างนอนเฉย ๆ

แต่ละคืนในจำนวน ๒ คืนนี้ เจ้าบ่าวต้องรีบตื่นก่อนรุ่งแจ้งแสงทอง ออกมาซักขวนที่เลียงกลับบ้านของตน ต่อเมื่อถึงยามค่ำประมาณ ๑ ทุ่ม ก็กลับไปยังบ้านเจ้าสาว เพื่อหลับนอนร่วมห้องกันใหม่ ผู้พี่เลี้ยงก็ติดตามมาด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน การนอนเฝ้ารอดถึง ๒ คืนของเจ้าบ่าวนั้น ไม่นิยมกันแล้ว เจ้าบ่าวจะมาในคืนที่ ๓ ซึ่งเป็นคืน “เสด็จสาวท” เพียงคืนเดียวเท่านั้น

มาแลบือแหมมะนาดู-คืนจับลูกเขย

ตือมูโละ-ไล่ปาก

จนล่วงเข้าคืนที่ ๓ ซึ่งเป็นคืนสำคัญ เรียกว่า คืนจับลูกเขย (มาแลบือแหมมะนาดู)

ในคืนนี้ เป็นคืนที่เจ้าบ่าว

เริ่มวาดลวดลายตามประเพณี โดยเริ่มการ ไล่ปาก (ตือมูโละ) ต่อเจ้าสาว

ไล่ปาก คือ การเปิดปากเจรจาปราศรัยของเจ้าบ่าวต่อเจ้าสาว โดยต้องเสียเงินค่าไล่จากการเปิดปากเจรจาของตน ให้กับเจ้าสาว จำนวนเงินค่าไล่่นั้น ตามแต่คนจะเห็นสมควร

ตัวอย่างของการเปิดปากเจรจาเพื่อชำระค่าไล่ ดังนี้

“นี่เธอ...เอาเงินนี้ไว้สำหรับซื้อแป้ง หรือแอลู สุดแต่แต่ต้องการ” (แอลู-ลิปสติก สมัยก่อนมีลักษณะเป็นแผ่นกระดาษชิ้นเล็ก ๆ เคลือบสีแดง สีไม่ทนน้ำ)

กล่าวจบพร้อมกับยื่นเงินให้เจ้าสาวรับไป

ประเพณีซัดคืนไว้เพียงคืนนี้ ต่อจากนั้น หมอนข้างที่แบ่งเขตก็ถูกดึงออก และต่างก็มอบหมอนความ เป็นสามีกรรยาให้แก่กันตามโลกีย์วิสัยในคืนนั้น

ก็เหมาะสมที่เรียกคืนนี้ว่า คืนจับลูกเขย เพราะลูกเขยไม่แอบหนีกลับบ้านก่อนฟ้าสว่างเช่นคืนก่อน คงอยู่ประจันหน้าพ่อตาแม่ยาย และใครต่อใคร ในเวลารุ่งเช้าของวันใหม่ ซึ่งนับเป็นวันที่สี่

ปัจจุบัน การปฏิบัติในช่วงนี้ยังไม่เปลี่ยนแปลง

แต่เงาะมะนาดู-ดูตัวลูกเขยและลูกสะใภ้

แต่เงาะ - ดู มะนาดู - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้

หลังจากผ่านคืนให้ความเป็นสามีกรรยาต่อกันแล้ว รุ่งขึ้น ญาติฝ่ายหญิงก็พากันมาดูตัวผู้เป็นลูก

เขย พร้อมกับให้เงินเป็นของกำนัล ตามสมควร— ก่อนที่ผู้เป็นเขยจะเดินทางกลับบ้านของตนในวันนี้ ข้างฝ่ายพ่อตาแม่ยาย ก็จะมอบเครื่องแต่งกายให้เป็นของขวัญแก่ลูกเขย ๑ ชุด ประกอบด้วยผ้าโสร่ง เสื้อ และหมวกช่อเกาะ

ก่อนที่ลูกเขยกับพี่เลี้ยงจะเดินทางกลับ มะนุงผู้พี่เลี้ยงก็จะถามพ่อแม่ฝ่ายหญิงว่า “เมื่อไรจะไป” อันเป็นที่รู้ถึงความหมายว่าจะส่งตัวลูกสาวไปบ้านฝ่ายชายเมื่อไร ซึ่งก็จะได้รับคำตอบบอกกำหนดวันที่

เมื่อถึงกำหนดวันส่งตัวลูกสาว ผู้พ่อแม่ก็จัดให้ญาติ ๆ แห่แหนกันไปส่งยังบ้านฝ่ายชาย โดยมีข้าวเหนียวเหลือง ขนม น้ำตาลทราย หรือข้าวเหนียวกวน ใส่หม้อหิ้วติดมือกันไป เพื่อเป็นของฝากให้แก่ฝ่ายชาย สำหรับฤกษ์ออกเดินทาง ก็เป็นเวลาใกล้ค่ำ

ทางบ้านฝ่ายชายก็ให้การต้อนรับขบวนส่งตัวลูกสะใภ้ เมื่อได้เวลาอันสมควร ขบวนส่งตัวก็เดินทางกลับในคืนนั้นเอง คงปล่อยให้ผู้เป็นสะใภ้ กับมะนุงผู้หญิงผู้เป็นพี่เลี้ยงเพียง ๑ คน พักอยู่ ณ ที่นั้น

สะใภ้และพี่เลี้ยงพักอยู่บ้านพ่อแม่ผู้แม่ผู้เพียง ๓ คืน รุ่งขึ้นของวันที่สี่ ก็เดินทางกลับบ้านของตน และในเช้าวันนี้ออง พวกญาติ ๆ ฝ่ายชายจะมาดูตัวลูกสะใภ้บ้าง พร้อมกับของกำนัล นอกจากเงินคนละเล็กคนละน้อยตามธรรมเนียมแล้ว ก็ยังมีของใช้สำหรับผู้หญิงใส่ถาดให้ด้วย อันได้แก่ แป้ง น้ำมันใส่ผม ดอกไม้ สิ่งเหล่า

นี้ใส่ด้วยแก้วปิดฝาวางในอาคพร้อมกับหัวและกระจกเงาบานเล็ก ๆ วางอยู่ข้าง ๆ

สำหรับพ่อแม่ฝ่ายชายนั้น ก่อนที่ลูกสะใภ้จะเดินทางกลับก็เตรียมของกินของใช้ให้ไปด้วย เช่น ข้าวสาร มะพร้าว ปลาเค็ม หม้อหุงข้าว ถ้วยชาม ถาดขี้ไต้ ร่ม และเสื้อผ้า เป็นต้น โดยมอบให้พวกญาติ ๆ ของคนที่ไปส่งลูกสะใภ้ เป็นผู้ช่วยถือกลับไป

พิธีการต่าง ๆ ตามประเพณีแต่งงานทั้งหมดสิ้นเพียงแค่นี้ หลังจากนั้นก็เป็นเรื่องของคู่ฟัวตัวเมียจะคิดครองรักครองเรือนกันอย่างไรที่ไหน ต่อไป

ปัจจุบัน พิธีปฏิบัติในช่วงนี้ก็คงกระทำกันอยู่

นิเคาะห์มาตี-แต่งงานแทน

นอกจากพิธีแต่งงานดังกล่าวแล้วข้างต้นโดยตลอด ก็ยังมีพิธีการแต่งงานอีกแบบหนึ่ง เรียกว่า นิเคาะห์มาตี หรือ แต่งงานแทน แต่งงานแทน คือ การที่เจ้าบ่าวไม่สามารถเข้าสู่พิธีแต่งงานได้ด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้ผู้อื่นผู้ใดแต่งงานแทนตน

การแต่งงานนี้ มีในกรณีที่ชายได้ขอลงหญิงเป็นการเรียบร้อยแล้ว แต่มีความจำเป็นไม่สามารถมาประกอบพิธีแต่งงานได้ตามกำหนด เช่น คนต้องไปประกอบพิธีฮัจย์ที่เมืองเมกกะ หรือ อยู่ในระหว่างทำธุรกิจต่างจังหวัด ก็จะมอบหมายด้วยวาจาต่อหน้าสักขีพยานอย่างน้อย ๒ คน ให้รับรู้หรือมอบหมายเป็นหลักฐานด้วยลายลักษณ์อักษร โดยระบุว่า ให้

ใครเข้าพิธีแต่งงานแทนตน

ผู้เป็นตัวแทนเข้าพิธีแต่งงานนั้น จะเป็นชายโสดหรือชายที่มีครอบครัวอยู่แล้วก็ได้

การประกอบพิธีก็คงปฏิบัติเช่นเดียวกันกับการแต่งงานที่มีเจ้าบ่าวตัวจริงทุกประการ ก็อนับตั้งแต่ขบวนแห่เงินหัวขันหมากไปจนจบลงด้วยการจ่ายเงินสมนาคุณให้แก่โต๊ะอิหม่ามผู้ดำเนินการประกอบพิธีให้ แล้วเจ้าบ่าวเดินทางกลับบ้านของตน (โปรดดูตอน “วันประกอบพิธีแต่งงาน”)

มีแตกต่างทางปฏิบัติกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือตอนกล่าวประกอบพิธีแต่งงานของโต๊ะอิหม่ามจะต้องบอกกล่าวให้ทราบว่ามีใครแต่งงานกับใครโดยมีใครเป็นตัวแทน ฝ่ายเจ้าบ่าวตัวแทนก็กล่าวตอบรับว่า ตนเป็นตัวแทนของใครในการแต่งงานครั้งนี้ เท่านั้น

ขั้นตอนของการปฏิบัติอย่างอื่น ๆ ถ้าจะมีบ้างก็เพียงการเชิญแขกกินเลี้ยงเท่านั้น นอกนั้นตัดออกหมด

หลังจากพิธีแต่งงานเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าสาวต้องถูกส่งตัวไปให้เจ้าบ่าวตัวจริง เพื่อครองเรือนครองรักเคียงสามีภรรยาที่ถูกต้องตามประเพณีต่อไป

นิเคาะห์มาตี หรือแต่งงานแทนนี้ นาน ๆ จะปรากฏสักรายอย่างใดก็ดี ในทางพิธีปฏิบัติก็มีได้เปลี่ยนแปลงแต่ประการใด

การแต่งงานของหญิงหม้าย

พิธีการแต่งงานที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นการแต่งงานของชายกับหญิงโสดเท่านั้น ถ้าเป็นหญิง

พิธีหย่า

หม้าย พิธีการก็หล่นลงไปอีก และไม่เอิกเกริก ไม่มีขบวนแห่ พิธีอาจจะกระทำกันที่บ้านฝ่ายหญิง หรือที่บ้าน โต๊ะอิหม่ามก็ได้ เชิญผู้ร่วมพิธีสัก ๕-๖ คนก็พอ แกลงใส่สัก ๑-๒ ตัว เลี้ยงเป็นการภายใน ก่อนหรือหลังทำพิธีประกอบการแต่งงาน ขึ้นตอนอื่น ๆ ตัดออกไปโดยสิ้นเชิง

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะแต่งงานกันแบบใด ครั้งใด “วันประกอบพิธีแต่งงาน” ถือเป็นหลักสำคัญ ขาดเสียมิได้ และปฏิบัติกันมาตราบเท่าทุกวันนี้ ส่วนขั้นตอนอื่น ๆ อันเสมือนองค์ประกอบเพื่อให้ละเอียดสมบูรณ์นั้น ขึ้นอยู่กับความนิยมและความเหมาะสมตามยุคสมัย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้ ขั้นตอนหลายขั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง ตัดทอนไป ทำให้พิธีการแต่งงานกระชับเข้า ผิดกลับสมัยก่อน ๆ

สามีภรรยาญาติที่ไม่ประสงค์อยู่ร่วมกัน การหย่าขาดต้องได้รับความยินยอมจากสามี โดยมีพยานรับรู้การหย่าหรือไม่ก็ได้ เพราะการหย่านั้น คำกล่าวอนุญาตของสามีมีผลบังคับ โดยผู้สามีจะกล่าว “กูซือนามิง คิงอาซาตุตลาเลาะ” แปลอย่างสุภาพว่า “ฉันหย่าขาดกับเธอครั้ง ๑”

การระบุจำนวนครั้ง ก็เพื่อเป็นหลักฐานในการหย่าครั้งต่อ ๆ ไป กล่าวคือ ภายใน “แอดเคาะ” คือ ภายในกำหนด ๓ เดือน หากกลับคืนดีกัน ก็จะมีสภาพเป็นสามีภรรยาอย่างถูกต้องได้อีก เพียงแต่ฝ่ายชายบอกกล่าวคืนดีกันต่อหน้า โต๊ะอิหม่าม หรือใครก็ได้ที่เป็นสักขีพยาน โดยกล่าวว่า “อาถูรอญเยาะอิสตรีอากู” แปลว่า “ฉันขอคืนดีกับเมียฉัน”

ต่อมาถ้าเกิดหย่าร้างกันอีกเป็นครั้งที่ ๒ ก็ปฏิบัติเช่นเดียว

กับการหย่าร้างครั้งแรก สามีก็ต้องกล่าว “ฉันหย่าขาดกับเธอครั้ง ๑” เช่นกัน

การหย่าขาดแล้วกลับมาคืนดีกันภายในกำหนด ๓ เดือน สามารถกระทำได้ ๓ ครั้ง และทุกครั้งต้องกล่าว “ซาตุตลาเลาะ” หรือ “ครั้ง ๑” ทั้งนี้ ถือการรวมครั้งเป็นเกณฑ์ คือ ครั้ง ๑ บวก ครั้ง ๑ บวก ครั้ง ๑ รวมเป็น ๓ ครั้ง

การกล่าวหย่าของชายผู้สามีนั้น ถือเป็นสำคัญ อาจมีผลให้เกิดโมฆะ หรืออาจมีผลให้ใช้บังคับได้ เช่น ในการหย่าครั้งที่ ๑ หรือครั้งที่ ๒ ถ้าฝ่ายชายกล่าวทำนองแตกดันว่า “กูซือนามิง ตินอตาเลาะ” แปลว่า “ฉันหย่าขาดกับเธอครั้ง ๓” ซึ่งจำนวนครั้งนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่มีผลบังคับให้ถือว่าคำกล่าวนั้นถูกต้องเป็นสำคัญ คือ เป็นครั้งที่ ๓ ได้ตามคำกล่าว (บางท้องที่ถือว่าไม่มีผลบังคับ)

แต่ในกรณีที่ชายกล่าวแตกดัน โดยบอกจำนวนครั้งเกินกว่าครั้งที่ ๓ ให้ถือว่าคำกล่าวนั้นเป็นโมฆะ โดยให้ถือจำนวนครั้งเท่ากับความจริงเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะการหย่าร้างแล้วกลับมาคืนดีกันภายในระยะเวลา ๓ เดือนนั้น กระทำกันได้เพียง ๓ ครั้งเท่านั้น

หากการหย่าครบ ๓ ครั้งแล้ว และยังไม่พ้นกำหนด ๓ เดือน ทั้งคู่ประสงค์จะกลับมาคืนดีกันอีก ประเพณีก็ยังเปิดโอกาสให้ โดยการแต่งงานใหม่ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข คือ หญิงนั้นต้องอาศัย “จันอูตอ” หรือ “จันดาบอด” เสียก่อน

มาชะจินอบุด-อาศัยจินดา บอด

มาชะ - เจ้า จินอ - จิน
อบุด - บอด

"จินดาบอด" หมายถึง ผู้ที่ให้
ความช่วยเหลือ โดยการร่วมมือ
หรือรับจ้างแต่งงานเป็นสามีกันเดียว
ให้กับหญิงที่ประสงค์จะกลับไป
แต่งงานกับสามีเดิม ซึ่งได้หย่าร้าง
และคืนดีกันมาครบ ๓ ครั้งแล้ว

คำว่า "จินดาบอด" เป็นเพียง
คำสมมุติขึ้น หมายเป็นคนจีน หาก
แต่เป็นมุสลิมด้วยกัน

จินดาบอด ส่อความนัยให้
หมายถึงลักษณะของคนที่มี
รู้ความสามารถในตัวเอง ต้อง
อาศัยการสงเคราะห์จากผู้อื่น ปัญญา
อ่อน โง่งม เปะปะ ไม่เต็มเต็ง อัน
เป็นลักษณะของคนไม่สมบูรณ์

เพราะความหมายในลักษณะ
ดังกล่าวแล้วนั่นเอง จึงไม่ค่อยมี
ใครยอมรับช่วยเหลือ โดยการ
ร่วมมือหรือรับจ้างให้แก่หญิงผู้
ต้องการ เพราะกลัวถูกเพื่อนฝูง
ล้อเลียนภายหลัง

ฉะนั้น การแสวงหา "จินดา
บอด" จึงไม่เป็นของง่าย บางราย
ต้องอาศัยคนพิการ หรือคนไม่
เต็มเต็งจริง ๆ เข้าช่วย

เพราะ "จินดาบอด" เป็น
เรื่องของการสร้างความอับอาย
ขายหน้าให้แก่ผู้ให้และผู้รับทั้ง
สองฝ่าย ฉะนั้น ทั้งคู่จะประกอบ
พิธีแต่งงานกันเงียบ ๆ และมัก
พากันไปสมสู่ตามที่พักหรือโรงแรม
ต่างจังหวัด

การปฏิบัติการณ์เป็นสามีกัน
เดียว มิใช่กระทำกันเพียงสองต่อ
สอง ต้องมีพยานรับรู้ด้วย แต่ทั้งนี้

มิใช่พยานนั้นต้องเห็นการปฏิบัติ
การสมสู่ด้วยสายตาเอง เพียงแต่
เชื่อได้ว่า ทั้งคู่ต้องสมสู่กันจริง
ภายในห้องนั้น หากพยานไม่เชื่อว่า
สมสู่กันจริง ก็ต้องให้หญิงสาบาน
ซึ่งการสาบานนี้ มุสลิมถือว่าเป็น
ความสำคัญที่เชื่อถือได้

เมื่อผ่านการได้เสียกันแล้ว
ในคืนนั้น รุ่งขึ้นก็กระทำกรหย่า
กัน พันธะการแต่งงานกับ "จินดา
บอด" ก็สิ้นสุดลง หญิงนั้นมี
สิทธิ์กลับมาแต่งงานกับสามีเดิม
ได้ แต่ต้องพิน "แอเตวะ" คือพิน
๓ เดือนเสียก่อน นับตั้งแต่วันที่
หย่ากับ "จินดาบอด"

การแต่งงานของผู้สามีภรรยา
เดิมซึ่งจะมีขึ้นใหม่นั้น ให้ถือว่าเป็น
การเริ่มต้นใหม่ มีสิทธิ์ที่จะหย่า
และคืนดีกันภายในกำหนด ๓ เดือน
ได้ใหม่ ก็สามรถหย่าและคืนดี
กันได้ ๓ ครั้งเหมือนเดิม

ปัญหาเกี่ยวกับ "จินดาบอด"
ก็มีเหมือนกัน บางรายผู้รับจ้าง
เป็น "จินดาบอด" เกิดสินทากรรยา
กันเดียว โดยไม่ยอมหย่าให้ตาม
สัญญาในวันรุ่งขึ้น

เมื่อประสบกับเหตุการณ์
เช่นนี้ ก็สร้างความวุ่นวายให้เกิดขึ้น
เพราะสามีภรรยาที่ประสงค์จะกลับ
มาแต่งงานกันใหม่นั้น ไม่สามารถ
แต่งงานกันได้ จึงเกิดการตามล้าง
ตามล่า "จินดาบอด" กัน ซึ่งเคย
ปรากฏเหตุการณ์ทำนองนี้มาแล้ว

มีข้อน่าคิดว่า ทำไมจึงต้อง
เรียกว่า "จินดาบอด" จะเป็นไทย
ดาบอด แจกดาบอด หรือชนชาติ
อื่นดาบอดบ้างไม่ได้หรือ กรณีนี้
สันนิษฐานว่า ในสมัยก่อนนั้น
คนจีนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นภาคใต้

ของประเทศไทย ส่วนมากเป็นจีน
มาจากเมืองจีน กิริยาท่าทางและ
วาจาของคนจีนสมัยนั้น ชัดกับ
สายตาและรสนิยมของคนไทย
มุสลิมเจ้าของถิ่น คนจีนจึงเสมือน
ตัวดลก และถูกดูหมิ่นดูแคลน
ดังจะเห็นได้จากสำนวนกล่าว
เปรียบเทียบที่เกี่ยวกับคนจีน ใน
ลักษณะไม่เหมาะสม หลายสำนวน
เช่น เติงกันเหมือนจีนเรือแตก-
พันแข้งพันขาเหมือนจีนเป็นโคะ
(โคะ-แปล) - ทำหน้าบูดหน้า
เบี้ยวเหมือนจีนฉีก (ทุ) เรียน-ทา
หน้าทาตาเหมือนพวกนางเมืองจีน
-หอมเหมือนจีนกินฝิ่น-เดิน(สะ)
คุดนั้น(สะ)คุดนี้เหมือนจินดาบอด
เหล่านี้เป็นต้น

การหย่าจะบังเกิดขึ้นได้ ๒
ประการด้วยกัน

ประการแรก ผู้เป็นสามียิน
ยอมให้หย่า ภรรยาจะขอหย่าโดย
สามีไม่ยินยอมไม่ได้

ประการที่ ๒ ภรรยาขอหย่า
ขาดได้ ในกรณีที่สามีละทิ้งไม่กิน
กว่า ๖ เดือน ซึ่งต้องมีพยานรู้เห็น
ว่าเป็นความจริง เพราะตาม "ตว
เลาะห์" คือ เงื่อนไขหรือข้อดกลง
ซึ่งได้ะอิหม่ามจะบอกกล่าวให้แก่
ฝ่ายชายรับรู้ในวันประกอบพิธี
แต่งงาน มิใช่ความว่า "สามีต้อง
เลี้ยงดูภรรยาของตน ให้เสมือน
บุคคลทั่ว ๆ ไปปฏิบัติ โดยไม่ทอด
ทิ้งภรรยาเกินกว่า ๖ เดือน หาก
ทอดทิ้งตามกำหนดดังกล่าว ก็ยิน
ยอมให้ภรรยาร้องเรียนขอหย่าขาด
ได้"

ประเพณีและพิธีการเกี่ยวกับ
การหย่านั้น ยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่
ครบถ้วนตราบนานเท่าทุกวันนี้ □